

(Виступ на V Всесвітньому форумі українців 19 серпня 2011 року).

**Опубліковано в брошурі:** Магрицька Ірина. Донбас – це теж Україна! – К. : Видавнича служба Конгресу Українських Націоналістів. – 2012. – 24 с. – 1,2 др. а.

*Ірина МАГРИЦЬКА*

## **ДОНБАС – ЦЕ ТЕЖ УКРАЇНА!**

*Не забуваймо: саме Донбас народив Миколу Руденка, Олексу Тихого, Івана та Надію Світличних, Івана Дзюбу, Василя Голобородька. І виховав Василя Стуса...*

Вчитайтесь у ці сумні характеристики, які дають незалежній Україні наші відомі сучасники: “На 20-му році Незалежності Україна блукає по Європі не згірш енгельсівського привида. І Європі не своя. І Росії чужа. І сама собі нелюба. Судомно міняє маски, витягаючи їх із цвілі радянської костюмерної. На плечах шалик з червоного прапора. Підперезана георгієвською стрічкою. Кремлівський прет-а-порте” (О. Пахльовська), “Українського кіно не існує” (А. Роговцева), “ Декоративна незалежність ворухить вусами вві сні” (Л. Костенко), “Ми – країна-зеро – у плані національної ідеї як ідеологічного фундаменту державотворення і становлення нації” (С. Вовканич), “Україна над прірвою!” (Ю. Мушкетик), “Україна не є вільною, бо тут насаджуються ідеологія російського імперіалізму!”, “А нації ж то нема!” (І. Дзюба)...

Хіба ж про таку Україну мріяли В’ячеслав Чорновіл та його соратники?

А тепер згадаймо таке гарне положення Декларації про державний суверенітет України (її прийнято 1990 року – напередодні проголошення незалежності): “Українська РСР забезпечує національно-культурне відродження українського народу, його історичної свідомості і традицій, національно-етнографічних особливостей, функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя”.

Якби це положення системно втілювалося в життя упродовж усіх наступних, уже незалежних, років, то, напевно, не було б жодних підстав нашим авторитетним сучасникам так безсторонньо говорити про Україну.

Щодо власне сьогодення: нині маємо владу, яка ніколи (!) не визнає ані прав людини, ані свободи слова; владу, яка будує “нову країну”, або ж “нову страну”, на засадах диктатури й неофеодалізму. Образно кажучи, Україну накрила чорна хмара. Сплюндровано будь-які надії українців на євроінтеграцію. Та що там євроінтеграція, є реальна загроза втрати Україною своєї державності!

Звісно, в цій критичній ситуації конче потрібен усебічний аналіз причин, які призвели до гуманітарної кризи, і пошук шляхів її подолання. Натомість деякі позверхні інтелектуали, впереваж із письменницьких кіл, бачать корінь усіх українських бід лише у двох регіонах, що називаються “Донбас” і “Крим”, і вважають, що ці регіони треба від України від’єднати. Так, за Андруховичем, “наш проукраїнський політикум без цих двох регіонів на кожних виборах мав би десь понад 70 відсотків, тобто була б така міцна проукраїнська більшість у парламенті, міцна проукраїнська влада, і західний вектор був би поза дискусіями”. Василь Шкляр називає Донбас і Крим “раковими пухлинами”, долати які “вже немає сили”. Письменник резюмує: “Якщо націоналісти готові боротися за Донбас і Крим, то мені це не потрібно, мені потрібна країна в межах моєї мови”.

Отож, наші письменники знайшли такого собі цапа-відбувайла у вигляді двох регіонів, які заважають Україні йти проукраїнським і проєвропейським шляхом. Андрухович, правда, пропонує компромісний шлях подолання цієї кризи: “українській етнічній меншині” з тих зловорожих антиукраїнських регіонів дозволити емігрувати в регіони українські.

Чесно кажучи, у мене немає ніякої надії на те, що в разі, якщо Донбас і Крим відколються від України і при цьому всі мешканці Донбасу та Криму, які відчують себе українцями, переберуться до Києва, Черкас чи до Львова, Україна стане нормальною європейською державою.

Щодо мовної сторони кризової проблеми. Української мови сьогодні немає не лише в Донбасі та Криму, а й в усіх великих містах України, окрім поки що Галичини. Пригадаймо лише кілька фактів: право на існування державної мови виборюють в судах не лише Сергій Мельничук у Луганську, а й Володимир Богайчук у Києві та Анатолій Ільченко в Миколаєві; на Харківщині хулігани нападають на хлопця Олександра Кравченка лише через те, що він спілкується українською. І подібним прикладам по всій України – немає ліку.

Об'єктивно ж, причина державної неспроможності України значно глибша: у нас досі немає чітко окресленого вектора розвитку держави, дороговказу, або ж державної ідеології (про ідеологічну багатоманітність і невизнання державою будь-якої ідеології як обов'язкової йдеться навіть у Конституції України). Міняються українські президенти, і кожний із них цей вектор розуміє по-своєму. Курс на євроінтеграцію, який, у принципі, міг би бути цим вектором, залишається нічим не підкріпленою декларацією, яка в устах, наприклад, останнього президента виглядає просто знущально.

На місцях чиновники без усіляких еківоків творять свою “регіональну” ідеологію – або ж відверто ігноруючи проукраїнський курс негідного їм президента (як, наприклад, на півдні і сході в часи президентства Ющенка, коли “на-гора” подавалися звіти, які хотів бачити Віктор Андрійович, а робилося геть протилежне), або підсилюючи зовсім не український курс їхнього “коханого” президента (як у випадку з наступником Ющенка) своїми ультра-антидержавними діями.

Наведу кілька свіжих прикладів таких дій луганських можновладців (при цьому нагадаю, що південна – промислова – Луганщина є складовою такого осоружного для наших письменників Донбасу). Почну з боротьби донбаської влади з поодинокими українськомовними класами і школами у промислових містах і містечках Луганської області, яка розпочалася ще за Ющенка.

Так, улітку 2008 року дирекція школи № 7 міста Рубіжне повідомила про закриття українського 9-го класу, яке вона мотивувала “браком фінансування і небажанням дітей учитися українською мовою”. Батьки тих дітей відразу ж звернулися до начальника управління освіти Рубіжанської міськради Тетяни Костянникової і депутатів Луганської облради з проханням дати змогу їхнім дітям доучитися у школі тією мовою, якою вони вчилися попередні роки. Така ж ситуація була в цій школі і в 2006-2007 рр.: ті, хто закінчував 9-й український клас, змушені були йти в 10-й клас уже з російською мовою навчання, бо дирекція, як вона сама пояснює, “не подавала заявку на десятий клас із українською мовою навчання”.

Зауважу, що і в цьому, і в наступних випадках батьків підтримувала громадськість – представники націоналістичних партій і громадських організацій, окремі депутати ВР.

2009 року в Луганську розпочали “реорганізацію малонаповнених класів”. Тодішній чиновницький термін “реорганізація” нормальною, людською мовою означав закриття поодиноких українських класів. Так, тоді закрили 1-й українськомовний клас луганської школи № 48, куди записалося 12 дітей. Як пояснила начальниця управління освіти Луганської міської ради Валентини Кіяшко, клас “реорганізували” через брак фінансування. Дітей цього класу розформували по російськомовних класах цієї ж школи. Усі батьки тих 12-тих дітей відразу ж написали відкритого листа до освітянської керівниці з проханням зберегти клас, куди вони віддали своїх дітей “свідомо”, бо “хочуть, щоб діти отримували освіту державною українською мовою”. Батьки нагадали чиновниці: “За кількістю учнів середніх загальноосвітніх шкіл, які здобувають освіту українською (державною) мовою, місто Луганськ і так знаходиться на останньому місці

серед усіх обласних центрів в Україні. Не допускайте тотальної русифікації нашого міста!”. Як і годиться для пострадянської чиновниці, В. Кіяшко й не думала на нього відповідати.

Наприкінці 2010 року влада Лисичанська заповзялася закривати єдину в місті українськомовну школу № 3 (усього там 17 шкіл), пояснюючи це тим, що в ній учиться лише 170 дітей. Насправді ж це унікальна для донбаських реалій школа. Українською вона стала ще в 1991 році. Учителі-ентузіасти самі їздили за підручниками на захід України, самі виготовляли шкільну наочність. Кожен клас там “курінь”, названий на честь українських гетьманів Павла Полуботка, Івана Сірка, Івана Мазепи тощо. Старост у класах немає, а є “отамани”, мова навчання і виховання – виключно українська. Мати учня цієї школи Наталя Юрова зауважує: “Ну так і що, що Донбас? Ми ж живемо в Україні! Це наша країна. Тут українська національна мова. В усіх вишах в основному й дипломні роботи пишуть українською мовою, й освіта українською. Ми дивимося в майбутнє своїх дітей”. Відомо, що всі батьки учнів лисичанської школи № 3 повстали проти свавілля влади й виборили таки свою школу. Влада обіцяє, що таки вона працюватиме.

Рішенням Краснолуцької міськради № 20 від 28 грудня 2010 р. ліквідовано єдину в місті українськомовну школу № 15, у якій навчалося 240 учнів. Батьківська спільнота школи, категорична не згідна з таким рішенням, кілька місяців боролася проти влади – як міської, так й обласної. Міністр Д. Табачник із трибуни Верховної Ради заявив, що він особисто побував у цьому шахтарському містечку і зробив висновок, що проблема зі школою № 15 “сильно політизована” (але яка ж це політизація, коли є конкретне рішення законодавчого органу?). Місцеві чиновники на всі протести батьків відповідали: “Грошей немає, школа буде закрита”. Показовий і водночас типовий для Донбасу факт: при прийнятті рішення про закриття школи ніхто з міськради не звертався ні до педколективу, ні до батьків учнів, ні до мешканців мікрорайону, на території якого розташована школа. А коли ініціативна група з п’яти батьків розпочала акцію голодування, влада зібрала “адекватних” батьків і стала тиснути на них, вимагаючи написання заяв про переведення їхніх дітей до інших шкіл. Чим закінчиться боротьба за цю школу, невідомо. Але в той самий час, коли влада оголосила закриття школи, в її приміщенні (добротному, відремонтованому, з автономним опаленням) розташувався офіс місцевого осередку “Молодих Регіонів”.

Наприкінці 2010-2011 н. р. батьки учнів 5-А класу 22-ї школи міста Луганська стали бити на сполох: їхній український клас (у ньому навчається 15 дітей) керівництво школи хоче об’єднати з російським класом (там 17 дітей). Мова навчання об’єднаного класу визначатиметься за заявами батьків (не важко здогадатися з арифметичного підрахунку, якою буде та мова). Ці батьки так само написали листа до освітянської начальниці Луганська п. Кіяшко та до інших керівників міста, у якому наголосили: “Стаття 10 Конституції України гарантує забезпечення розвитку і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя. Ми, батьки, просимо не робити насильницького об’єднання класів... Державна мова покликана розв’язувати проблеми освіти, розвитку й виховання школярів, а не створювати напругу в суспільстві”. Батьки застерегли: якщо питання не буде вирішене на місцевому рівні, вони змушені будуть звертатися до вищих інстанцій. Директор школи Володимир Гонтар каже, що об’єднувати класи його змушує “не політика, а економіка”, і посилається на відповідне рішення виконкому. Пані Кіяшко з цього приводу розмірковує: “Маленькі українські класи в луганських школах створювались із метою популяризації державної мови. Українські класи відкривали, якщо набиралося 15 охочих. А тепер прийшла “оптимізація”, і найчастіше її застосовують саме до українських класів”.

Зневірені батьки п'ятикласників звернулися врешті до депутатів усіх рівнів, до українців Західної України, до української діаспори всього світу і до всіх небайдужих людей допомогти їм зібрати кошти в розмірі 83672 грн. (саме таку суму назвала В.Кіяшко) для функціонування українських класів у їхній школі. Їхнє звернення завершується словами: “Хочемо, щоб 1 вересня 2011 року, на 20-му році незалежності України, наші діти прийшли до рідної школи з почуттям радості вчитися українською мовою, не маючи більше жодних перешкод із боку влади”.

Увесь минулий навчальний рік управління освіти Луганської міськради попереджало директора СШ № 44 про закриття його школи. Формальна причина – незадовільний технічний стан освітнього закладу. Стурбовані батьки і тут сконсолідувалися і стали стукати в усі можливі владні двері: ходили на прийом до Луганського міського голови С. Кравченка, були в Народного депутата О. Єфремова, дісталися до самого М. Азарова. Їх таки почули: знайшлися кошти на ремонт школи (як виявилось, не таким уже й критичним був її технічний стан), і поки що заклад не закривають. Але...

У цій школі кожна паралель має два класи – український і російський (для Луганська це неабияке досягнення проукраїнського директора!). Усього дітей у класах від 14 до 22. В. Кіяшко, посилаючись на відповідне рішення Луганської міської ради від 2010 року, зобов'язує директора об'єднувати два класи в один – із метою все тієї ж економії коштів. Тож у цій школі українські класи у вересні 2011 року об'єднуватимуть із російськими, і класів стане удвічі менше. А якою ж буде мова навчання в новоутворених класах? Знову її визначатимуть за тим самим законом арифметичної більшості – яких дітей виявиться більше. Різниця ж між кількістю учнів об'єднаних класів вимірюється одиницями, але лише в одній паралелі (7-й клас) кількість дітей в українському класі більша, ніж у російському. Ото ж то й воно: об'єднавши 10 українських і 10 російських класів, матимемо в підсумку всього 1 український і 9 російських. От така арифметика...

Мені довелося бути свідком того, як розсерджені батьки 15 дітей, що дев'ять попередніх років провчилися в українськомовному класі СШ №30, прийшли вимагати від В. Кіяшко, яка проводила серпневу (2010 р.) нараду директорів луганських шкіл, щоб та не закривала їхній клас і наступного року не об'єднувала їхніх дітей із російськомовними. Що тоді перемогло – здоровий глузд і право батьків вибирати мову навчання своїх дітей чи протиправна “оптимізація” – мені невідомо.

А що то за горезвісний документ, на який посилається В. Кіяшко? В Інтернеті його не знайдеш, а знайомий шкільний директор мені пояснив: 2010 року депутати Луганської міськради ухвалили рішення про “оптимізацію” шкільної мережі, за яким установлено нижню межу наповнюваності класів – 25 учнів. Тепер за цим рішенням в усіх школах обласного центру буде ліквідовано всі або майже всі українські класи, бо вони, як правило, набиралися невеликими, тобто були малонаповненими (і це було педагогічно грамотно, бо так дітям легше вчити українську мову як нерідну; такі класи відкривали навіть за наявності 8 учнів, чим, до речі, батьки були дуже задоволені).

Зауважу, що досі Закон України про освіту ніякої нижньої межі наповнюваності класів не встановлював, там виписана лише верхня межа – 30 учнів. Як бачимо, луганські законотворці тут ідуть попереду столичних. Прикриваючись заощадливістю, вони фактично знищують на Донбасі останні осередки українськомовної освіти. При цьому заощадливість луганських “оптимізаторів” явно зашкалює, адже при об'єднанні класів ігнорується верхня межа в 30 учнів (практика попередніх об'єднань класів у Луганську демонструє правдивість цього твердження), тобто ігнорується чинний Закон про освіту.

Наведу цікавий приклад для порівняння. У Норвегії відкривають не те що клас, а школу (!) за наявності всього п'яти учнів. А їхній закон про освіту встановив верхню межу наповнюваності шкільних класів – 20 учнів.

Неважко передбачити, яким буде цьогорічний набір першокласників у школи Луганщині. Батьки – впереваж прагматичні люди, вони прекрасно бачать і розуміють, яку роль відіграє сьогодні українська мова не лише на Донбасі, а й в Україні в цілому; і ця роль зовсім не така, яку виконує французька мова у Франції, російська – в Росії тощо). І своєю більшістю ці батьки вибирають для дітей мову сусідньої держави, бо в Україні вона в більшій пошані, ніж мова державна – українська.

Вагому роль у визначенні мови навчання дітей відіграє й те, яку роботу проводить із батьками майбутніх першокласників дирекція та вчителі школи. Є приклади того, як у Луганську завучі, проводячи “агітацію” в українські класи, кажуть батькам: “Навіщо ви записуєтесь в український клас? Після початкової школи все одно вас переведуть до російського класу” (СШ № 48), “Краще записуйтесь у російський клас – там учитель більш досвідчений” (СШ № 52) і под.

А от у тій самій школі № 30 минулого року педколектив так попрацював, що набралось два повних (по 30 учнів) українських класи, а в російський записалось всього 11 дітей. Начальник управління освіти і науки Луганської облдержадміністрації Ірина Цимбал тоді висловила надію, що “ще вдасться набрати необхідну кількість першокласників у російськомовний клас, а якщо цього не станеться – можливо, вчителі українськомовних класів будуть проводити бесіди серед “своїх” батьків, щоби хтось із них перейшов до класу з російською мовою навчання”. І наголосила: “Ми не можемо змусити батьків, це їхнє право вибору. Ми будемо пропонувати, будемо звертатися, врешті-решт, будемо просити...”.

Як стало відомо, в результаті посиленої роботи з батьками назбиралось 17 заяв, але все одно їх не доставало для відкриття класу (мало бути щонайменше 25). Тоді в розв’язання цього проблемного питання втрутився сам Д. Табачник, який дав свій міністерський дозвіл на відкриття в луганській школі № 30 російськомовного класу з 17 дітей.

Є інформація про те, що пані Кіяшко цього літа попереджала підпорядкованих їй директорів шкіл: “Якщо ви відкриєте перші українськомовні класи, я не подовжу з вами контракт”. Тож якою буде цьогорічна ситуація з “вибором” батьків мови навчання для тих, хто вперше прийде до луганських шкіл, здогадатися неважко. Правда, на публіку Валентина Григорівна пообіцяла, доведе відсоток учнів, які навчаються в місті українською мовою, до 20 (нині, за статистикою очолюваного нею управління, таких 14 %).

Щодо вибору мови навчання. На брифінгу в серпні 2009 р. В. Кіяшко повідомила, що того року значно збільшилась кількість батьків, які хочуть, щоб їхні діти навчались українською мовою. Телефонуючи, батьки цікавилися: де можна знайти українськомовні класи? Такий інтерес батьків був пов’язаний з поширенням інформації про те, що наступного року тестування з усіх предметів, окрім іноземної мови, буде проводитись українською. Потім керівниця освіти стала говорити, що, за їхнім моніторингом знань з української мови, діти з російськомовних класів упорались із завданнями не гірше, а де в чому навіть краще за дітей із українськомовних класів. І зробила висновок: усе залежить не від мови навчання, а від системи роботи (що батьки охочих до навчання в українських класах або школах дітей мали б зрозуміти як пораду не йти в ці класи, а шукати школи з “гарною” системою навчання).

Далі Валентина Григорівна перейшла до реклами українськомовних груп у дитячих садках Луганська (за її словами, таких груп 9 %) та українськомовних садків (таких у місті два, й обидва на околицях міста – в Кам’яному Броді та в селищі Тепличному). Не знаю, який насправді мовний режим у тих групах і садках, а от мої знайомі в їх пошуках обійшли всі навколишні мікрорайони. І нарешті знайшли, але їхня радість була нетривалою: від вихователів так званої українськомовної групи, до якої вони віддали свою дочку, діти можуть почути українську мову лише під час вітання і прощання.

На тому ж брифінгу п. Кіяшко поінформувала, що в Луганську поки що дві повністю українськомовні школи – № 21 і № 31 (додам від себе, що це маленькі школи, також розташовані на околиці міста – в Кам'яному Броді й селищі Тельмана), але пообіцяла, що наступного року такий же статус буде мати СШ № 35 (теж маленька і теж на околиці – у селищі Вергунка) – тоді, коли випустить останній російський клас. Але того наступного (2010) року з вуст очільниці освіти луганці почули інформацію про необхідність “оптимізації” цієї школи шляхом її закриття...

Як бачимо, луганська влада не дуже багато робить для того, щоб українська мова поширювалась на Луганщині в освітній сфері.

А от за рекомендацією Луганської обласної ради, яка постійно опікується російською мовою і “правильним” вихованням молоді (тобто вихованням за регіональною програмою “Патриот Луганщини”, яку розробила ця рада), 2007 року було створено комунальне підприємство – навчально-виховний комплекс “Спеціалізована школа-гімназія № 60 імені 200-річчя м. Луганська” з російськомовним статусом, де українська фактично вивчається як іноземна (цей статус Луганська міськрада затвердила без будь-яких консультацій із Міністерством освіти). Головним промотором цього гімназійного проекту була російський філолог, тодішній депутат Луганської облради, член постійної комісії з питань освіти, культури, молоді та спорту Ірина Зайцева (сьогодні вона працює заступником міністра Табачника і директором Українського центру оцінювання якості освіти).

Директор гімназії Алла Підтинна, за фахом – теж російський філолог, на відкритті закладу сказала: “ Те, що ми робимо сьогодні, потрібне й актуальне. Я не боюся казати, що сьогодні в нашій гімназії викладають російською мовою. Я думаю, що з часом наша школа й на рівні міністерства офіційно буде визнана, можливо, як єдина в Україні російськомовна гімназія”.

У цій гімназії навчається 1250 учнів, у сусідній школі № 59, яка колись була українськомовною гімназією, а нині є двомовною, – не більше 300 дітей. Більшість тих, хто живе в цьому мікрорайоні, схильні віддавати дітей у російськомовний заклад. По-перше, як кажуть самі батьки, ставлення влади до двох майже однакових закладів різне: у першому краще фінансування й матеріально-технічна база, кращі вчителі. По-друге, в батьків немає мотивації навчати своїх дітей державною мовою: в усіх університетах і коледжах Луганська навчання здійснюється російською мовою, без української тут взагалі можна обійтися, та й вище керівництво міста й області ніколи українську не використовує, чим дає приклад своїм підлеглим.

У місцевій пресі повідомлялося, що російськомовну гімназію створено за безпосереднього сприяння Москви та її мера Лужкова. Гімназійні вчителі щороку проходять курси підвищення кваліфікації у столиці Росії, а також у Ростові; із Москви поповнюються бібліотечні фонди гімназії; налагоджено тісну співпрацю з однією зі шкіл північно-східного округу Москви: йде обмін делегаціями вчителів і дітей, проходять спільні науково-практичні конференції.

Окрім повністю російськомовного навчання, школа-гімназія № 60 в кожній своїй паралелі має клас із поглибленим вивченням російської мови та літератури, розроблено факультативний курс поглибленого вивчення російської культури.

До дня народження К. Ворошилова – радянського маршала, поплічника Сталіна, що родом із Луганщини, в обласному центрі пройшла низка заходів з ушанування цієї людини, які організувала Луганська обласна та міська ради. Одним із таких заходів був “флешмоб для Ворошилова” – сценка біля пам'ятника цьому “героєві” комуно-більшовицької тоталітарної влади, заздалегідь проанонсована на сайті міського голови С. Кравченка. Розіграла сценку група учнів російськомовної гімназії №60 під керівництвом їхнього вчителя історії та правознавства Михайла Д'яконова. Діти, надівши на голови червоні будьонівки й узявши в руки знамена Радянського Союзу та УРСР,

обійшли тричі навколо пам'ятника. Потім згорнули будьонівки у формі серця й вислухали промову самого “винуватця врочистостей” – іменинника. Роль Ворошилова зіграв сам учитель Д'яконов, відповідно вдягнений. “Маршал” підкреслив, що Луганськ мусить стати містом, куди йому хочеться повертатися знову й знову.

Навіть з одного цього заходу можна висновувати про те, якою є система виховання російськомовній луганській гімназії № 60.

Зупинимо свій окремий погляд на постаті Валентини Кіяшко – людини, яка уособлює всю систему освіти міста Луганська.

Керувати освітянською галуззю в 500-тисячному місті – це вам не вареники ліпити і не на базарі торгувати. По суті, очолювана нею гуманітарна інституція проектує наше майбутнє. Адже якими будуть наступні покоління громадян, не в останню чергу залежить від того, хто їх навчає й виховує. Якщо навчителі й вихователі освічені, інтелігентні, висококультурні, європейськи орієнтовані люди – батьки можуть бути певними, що й діти їхні стануть такими ж.

А якими виростуть луганські діти, не в останню чергу залежить від особистісних якостей нашої керівниці, яка самою своєю посадою зобов'язана бути прикладом для всіх учителів міста. Тож намалюємо, так би мовити, політичний (у широкому сенсі) портрет В. Кіяшко.

Про себе вона не без гордості розповідає (перекладаємо українською, бо говорить вона виключно російською): “Моя сім'я доволі активна: тато все життя – парторг, мама все життя – профорг, сестру залишали на партійній роботі. До речі, вона теж депутат міськради, лише в Конотопі. Так що я просто пішла слідами своїх рідних. Я швидко зрозуміла, що я – людина не індивідуальна, а колективна. У школі була головою ради загону, комсоргом школи, потім – членом комітету комсомолу інституту”. Вивчившись на вчителя хімії, працювала спочатку у школі донбаської Попасної, паралельно керувала “школою наукового комунізму”, потім – звільненим комсоргом у ПТУ, далі – завучем з виховної роботи луганської школи № 1, заступником директора технікуму. Затим пішла вгору: заступник начальника управління освіти, секретар міськради, начальник управління освіти...

Місцеве інтернет-видання додає: опинившись у кріслі секретаря ради, Валентина Григорівна допомогла своєму чоловікові обійняти посаду голови адміністрації Жовтневого району Луганська; у 2005 р. вона мала амбіції стати мером Луганська; “може й рявкнути, згадавши “такую-то матір”, чим відбиває в підлеглого волю до спротиву”. Щодо останньої ремарки: нещодавно мені випало бути свідком конфіденційної (не на публіку) розмови начальниці управління освіти Луганської міськради В. Кіяшко з її заступницею. Це був суцільний монолог Валентини Григорівни – вона роз'яснювала співбесідниці, як та має працювати. Роз'яснювала за допомогою брутального крику й ненормативної лексики. Настільки ненормативної й брудної, що нічого подібного мені навіть на Донбасі ніколи не доводилося чути. Кажуть, що така форма спілкування В. Кіяшко з колегами є для неї нормою.

Іван Дзюба влучно охарактеризував подібних представників сучасної української “еліти”: “Тип брутально-вольового керівника з потужною матюкальною енергетикою – доскональний продукт сталінізму, але він ще довго буде затребуваний постсталіністським суспільством”.

А от російськомовна енциклопедія “Кращі люди України” (вона є в Інтернеті) віднесла Валентину Кіяшко до когорти “талановитих, цілеспрямованих, успішних і шанованих громадян України початку 3-го тисячоліття”, до тих, “чия праця є плідною, чий добрі замисли втілюються у життя, чий проекти успішні й визнані сучасниками”. Там сказано, що В. Кіяшко – Відмінник освіти України (1992), начальник управління освіти Луганської міської ради, учитель вищої категорії, учитель-методист, нагороджена почесними відзнаками “За заслуги перед Луганськом”, “За розвиток регіону”, срібним

знаком Асоціації міст України “За значний особистий внесок у становлення й розвиток місцевого самоврядування”, знаком “Василь Сухомлинський”.

Щоправда, перегорнувши сторінки цієї енциклопедії, я, на жаль, не знайшла імені жодного з гідних або просто відомих наших сучасників – окрім, можливо, силача Василя Вірастюка.

Ще в передмові до енциклопедії зазначено, що це міжнародний проект, у реалізації якого беруть участь чотири країни – Білорусь, Казахстан, Україна й Росія. З 2011 року цей проект називається просто: “Лучшие люди”...

Нещодавно мені довелося побувати в Заайдарівці Новопсковського району. Розташоване на півночі Луганської області (яка є складовою Слобожанщини), це село було засноване на початку XIX ст. українськими козаками й селянами з Подніпров’я. Що мені як сторонній людині впало там у вічі? У багатьох селян спотворені українські прізвища: Стогнеев (було колись Стогній), Сивоконев (Сивокінь), Терников (Терник), Козаков (Козак), Мірошніков (Мірошник), Сторчов (Сторч), Вінніков (Винник), Котляров (Котляр), Каплунов (Каплун), Літвін (Литвин) тощо. Дехто з заайдарівців принизливо називає себе “хохлом”, а свою слобожанську мову – “суржигом”. З усього видно, що сільська інтелігенція не виховує в молоді почуття національної самоповаги, бо вона сама ще з радянських часів позбавлена цього; і тут мало що змінилося за 20 років.

Допомагаючи місцевій правозахисниці в проведенні чесних виборів тамтешнього сільського голови (див. <http://www.ostro.org/lugansk/politics/articles/231146/>), я стала свідком дуже симптоматичного для нашого сьогодення факту. У членів комісії на виборчій дільниці до сорочок були приколоті біджі, де вся інформація про них подана російською мовою. На моє запитання, чому ж не державною, секретар відповіла: мовляв, є такий закон. Який саме закон, вона не знає. Зате голова комісії – маленький чоловічок неслов’янської зовнішності родом із Челябінської області, на прізвище Коростильов, упевнено розтлумачив (звісно, російською): “Луганська обласна рада затвердила рішення, яким узаконила використання російської мови в офіційній сфері”.

І справді, було таке: 27 травня 2011 року депутати Луганської обласної ради прийняли рішення про надання російській мові статусу регіональної. У рішенні зазначено, що поряд з українською мовою при здійсненні повноважень місцевими органами виконавчої влади можна використовувати російську та інші мови національних меншин у межах і порядку, визначених законами України.

У 2006 році Луганська обласна рада на своїй сесії вже надавала російській мові статус регіональної, але те рішення було скасоване в судах за поданням прокурорів. За словами луганських депутатів, цього разу їм “довелося йти обхідним шляхом, оскільки є передвиборна обіцянка, але немає законодавчих підстав для надання російській мові статусу державної або регіональної”. Відразу ж обласна рада проінформувала ради всіх рівнів про своє рішення, і вибори в Заайдарівці засвідчують, що воно виконується повним ходом.

Активіст боротьби за російську мову на Луганщині, голова постійної комісії облради з питань освіти, науки, культури, молоді та спорту Валерій Філіпов наголосив: “Захист і розвиток російської мови не означає її протиставлення офіційній українській мові. Рішення облради не спрямоване на обмеження вільного застосування в громадському житті української мови”.

Але ці слова депутата – ніщо інше, як демагогія, у чому переконує безальтернативне використання російської мови в офіційній сфері, причому навіть в українськомовних селах, як Заайдарівка.

А от ще промовистий приклад. До суддів та прокурора Біловодського району (це теж сільський, українськомовний район) місцеві мешканці звертаються українською мовою, а ті їм відповідають російською. На зауваження зухвало заявляють: “Ми маємо право вибирати мову – російську або українську”. Отак на місцях зрозуміли рішення облради.



Мій особистий досвід переконує в тому, що майже всі чиновники різних рангів на Луганщині ігнорують українську мову, якою до них звертається співбесідник, і відповідають мовою сусідньої держави. У прокуратурі та міліції навіть письмові відповіді на звернення українською дають російською.

Цікаво, що ніякі інші мови національних меншин (про що йдеться в рішенні) фактично не отримали такого абсолютного права на застосування на Луганщині, як російська...

Спілкуючись із заайдарівцями, я дізналася від них про те, як “жорстоко розправлялися західні українці з нашими молодими земляками, які поїхали вчителювати в Івано-Франківську область наприкінці 40-х – на початку 50-х років”. Мої співбесідники також сказали, що й сьогодні “західняки”, виявляється, нас дуже ненавидять і називають не інакше, як “рогаті восточники”. Я висловила свою думку: якщо б і справді таке було, то вони б називали нас “рогаті східняки”, а не “восточники”. А на питання, звідки вони таке взяли, мої співбесідники відповіли: прочитали в газеті “Известия Луганщины”.

Що ж це за газета така – “Известия Луганщины”? Виявляється, засновником цього комунального видання є Луганська обласна рада. Фінансується газета за спеціальною витратною статтею – “Державне управління”. На фінансування газет і журналів 2011 р. депутати облради виділили 3,3 млн. грн., причому значну частину з цієї суми отримує саме «Известия Луганщины».

У час політичного затишшя ця газета виходить нечасто і в невеликій кількості примірників, а от у передвиборчий період вона видається щотижня, причому величезними накладками. Так, у розпал президентської кампанії 2004 року її наклад сягав 800 тисяч, а то й 1 мільйона – і це на 2,5 млн. населення Луганської області! Газету приносять додому людям безкоштовно, при цьому отримувач повинен обов’язково поставити свій підпис у відповідну відомість – це щоб жоден примірник не загубився!

Ця газета “цінна” своєю надважливою для електорату Партії регіонів інформацією: майже в кожному числі, окрім “передовиць” зі совковими звітами про “плідну діяльність на благо регіону” голови Луганської обласної ради Валерія Голенка (він же – ідейний натхненник, організатор та активний учасник сумнозвісного Сіверськодонецького сепаратистського з’їзду і творець ПіСУАРу, а також співголова “Антифашистського форуму України”), подано дописи або від імені того ж Голенка (на нього, мабуть, працює цілий штаб найнятих писарчуків), місцевих або російських авторів (наприклад, дописувачів сайту “Одна Родина”) з елементами геббельсівської пропаганди, спрямовані на розпалювання ворожнечі між українським сходом і заходом, між “помаранчевими” й “біло-блакитними” та формування в читачів почуття безмежної любові до Росії, бажання знову з нею “возз’єднатися” – уже назавжди.

У своїх численних статтях головний пропагандист та агітатор області В. Голенко дає рішучу відсіч “національно-озабоченным, именуемым в просторечье свидетями” (тим, хто його звинувачує у продажності взагалі і в продажу національних інтересів, у тому, що йому давав гроші сам Путін і він брав активну участь у заходах, організовуваних російською стороною), полум’яно бореться з НАТО, УПА, дивізією “СС Галичина” та іншими українськомовними “холуями Америки” – “нацистами”, “нашистами”, “агресивними націоналістами”, “фашистами”, “голодоморцями”, оспівує народ Донбасу, радянських героїв, інтернаціональну дружбу всіх народів України.

Пише він і про відносини України з Євросоюзом. Ось, наприклад, таке: “Євросоюз нас осознанно не хочет, подозревая в неблагонадежности, непорядочности и стремлении сесть на его шею, где недостаточно вольготно разместились еще и польские сантехники”. І додає: «И с Россией, оказывается, “низзя”...».

Буває, що пана Голенка пробиває на лірику. Тоді він розповідає, як, приїжджаючи до Києва, передусім відвідує Лавру – не тому, що є надто віруючим, а щоб віддати уклін могилі “великої людини” – Петра Столипіна. Цитую: “Это его великие реформы подняли

моих предков – бедных крестьян из-под украинской Винницы и отправили их за мечтой – на вольные земли. Вот так представители моего рода и стали россиянами. Не подданными империи, а именно россиянами – спасенными российской землей, обогретыми российский народом. И не было между нами разницы! Вместе воевали, вместе строили, вместе страдали от голода и разных экспериментов разных властителей. Вместе праздновали и вместе гордились своей дружбой” (ця газетна цитата є фрагментом виступу В.Голенка на “Всемирной конференции соотечественников”, на якій наш доповідач сидів в оточенні не будь-кого, а “князя” Александра Трубецкого і голови Ради Федерації Росії Сергея Міронова).

Одним словом, “Известия Луганщины” постійно друкують матеріали глашатаїв радянсько-російської ідеології, чи то пак імпер-шовінізму, розраховані на наївний і необізнаний люд.

Напередодні 130-річного ювілею сталінського маршала К. Ворошилова (він відбувся 4 лютого 2011 р.) Валерій Голенко в ефірі луганських телеканалів давав цій людині найвищу оцінку, казав, що він – наша гордість, народний герой, історична особистість, символ Луганщини. Урочистості з відзначення ювілею Ворошилова проходили в Луганську (вперше за роки незалежності!) з такою помпою, що подекуди: усе йде до того, що Луганськ знову – як у радянські часи – перейменують на Ворошиловград. Заради цього, мабуть, здійснювався розрекламований на телебаченні проект “Лица Луганщины”, де з десяти запропонованих “видатних земляків” луганці мали обрати найбільш гідного. Із цим проектом, можна сказати, влада прорахувалася, бо Ворошилов не ввійшов навіть до п’ятірки переможців (хоча та ж влада, зокрема В. Голенко, його хвалила найбільше).

Зрозуміло, що жодному державному ідеологу та пропагандисту тоталітарного режиму (Геббельсу, Сталіну й под.), м’яко кажучи, не до впади інакодумці, які силою аргументів розвінчують створені ними міфи, і, як правило, влада знищує цих інакодумців – або морально, або й фізично.

Радянський міф про Ворошилова був у центрі розвінчаний ще у 80-ті роки минулого сторіччя. Автор цих рядків лише повторив відомі істини про те, що Ворошилов ніякий не герой, а звичайний радянський покидьок-пристосуванець, про що написала в статті до обласної газети “Свободный репортер” і в книжці “Справжній Ворошилов”, презентованій саме 4 лютого в луганському Українсько-канадському культурному центрі “Відродження”, а 5 лютого – й на обласному телеканалі “Ірта”.

Пройшло лише кілька днів після цих подій, як до моїх сусідів стали ходити люди в міліцейських одностроях і збирати в них письмові свідчення про те, що їм про мене відомо, який я веду спосіб життя, з ким спілкуюся, чи вживаю я алкоголь і наркотики... Як виявилось пізніше, подібне опитування сусідів щодо мене проводила міліція і в 2008 році – після того, як на тому ж телеканалі “Ірта” в день 75-х роковин Голодомору було показано підготовлений мною та моїми однодумцями документально-публіцистичний фільм “Закляття безпам’ятства. Голодомор 1932-1933 рр. на Луганщині” (див. <https://www.youtube.com/watch?v=txafj6TnrZQ>).

Пізніше, даючи інтерв’ю одному луганському журналістові (який не хоче оприлюднення свого імені) щодо постаті Ворошилова, у відповідь на питання, якої він думки про свого опонента в цьому питанні, В. Голенко сказав дослівно таке: “А кто такая Магрицкая? Это же сумасшедшая!”.

Зрозуміло, що і луганська міліція, і прокуратура відхрещуються від своєї причетності до дій збирачів інформації щодо мене, суд відмовляється відкривати кримінальну справу з цього питання. Тож мені залишається жити в страхі за своє життя своїх рідних...

Можна наводити безліч прикладів, які характеризують окупаційну за своєю суттю владу на Луганщині (багато з цих прикладів уже описано, зокрема і мною в друкованих ЗМІ та в Інтернеті). От найсвіжіша інформація.

У січні 2011 року “генеральним продюсером” Луганської обласної державної телерадіокомпанії призначено В’ячеслава Матвєєва – громадянина Росії, відомого російського піарника. Генеральний директор компанії Віталій Гаркуша, представляючи своєму колективові цього “генерального продюсера” (щоправда, ця посада не передбачена штатним розкладом), сказав, що залучає його як професіонала для підвищення рейтингових показників телеканалу. Після призначення Матвєєва працівники луганського телеканалу стали скаржитися на те, що за його прямою вказівкою в передачах суспільно-політичного формату стали постійно підніматися питання статусу російської мови, федералізації України, зовнішньополітичних перспектив України тощо – ті питання, які розколюють суспільство. Ефір державного телеканалу заповнили різноманітні знахарки, екстрасенси, що безперервно рекламують свої послуги. Матвєєв особисто приймає рішення про звільнення багатьох професійних кадрів, натомість бере на роботу малодосвідчених студенток, відбір яких, за чутками, відбувається на квартирі, яку винаймає Матвєєв. Співробітники телекомпанії звернулися до високопосадовців утрудитися в цю безпрецедентну ситуацію і звільнити В. Матвєєва. Наскільки мені відомо, звільнили не Матвєєва, а тих, хто писав це звернення...

Спостереження показують, що сьогодні в Луганську найвищі владні посади обіймає, а також сидить у депутатських кріслах, колишня радянська комсомольсько - компартійна та господарська номенклатура і колишні чекісти – вихідці як з України, так і з інших республік СРСР. Багато у владі й вихідців із колишніх радянських республік, переважно з Росії та Вірменії (не так давно луганський депутат від ПР, вірменин Арсен Клінчаєв прославився тим, що зухвало побив Сергія Мельничука – людину, яка виборює в луганських судах державну мову, а також ініціював установа в центрі Луганська “пам’ятника жертвам ОУН-УПА”).

Візьмемо того ж В. Голенка. За Вікіпедією, він народився в місті Міллерове Ростовської області. У 1981-82 рр. працював секретарем комітету комсомолу Ворошиловградського об’єднаного авіазагону, до 1984 р. був завідувачем відділу Ленінського райкому комсомолу м. Ворошиловграда. Від 1984 до 1987 рр. обіймав посаду заступника завідувача відділу Ворошиловградського обкому комсомолу. А впродовж 1987-1991 рр. працював першим секретарем Ворошиловградського міськкому ВЛКСМ.

Постає закономірне запитання: хіба може така людина розбудувати незалежну Україну?

Такими ж адептами комсомолу з Луганська є й Олександр Єфремов та Віктор Тихонов, які сьогодні “строить нову страну”, або будують Україну без українців, уже в столиці України.

А вже згадувана Ірина Зайцева (що донедавна боролася на Луганщині з останніми осередками української мови, а сьогодні є заступником Міністра освіти, науки, молоді та спорту Д. Табачника, а також членом Гуманітарної українсько-російської ради), може, й не є таким адептом, зате, як записано в її біографії, є росіячкою, народилась у селі Поной Саамського району Мурманської області (див.: <http://www.levlivshits.org/index.php/personaly/161-zaitseva.html>), училась в аспірантурі та докторантурі в Москві, там же захищала кандидатську й докторську дисертації.

Директорами шкіл на Луганщині, як правило, є ті ж колишні комсомольські функціонери і як правило, за фахом – історики, що свого часу пройшли надійний вишкіл у “школах наукового комунізму”. Учителями працюють упереваж люди пенсійного віку, бо молодь за таку мізерну зарплату працювати у школах не хоче. Тому непоодинокими

були випадки, коли (ще за попередньої влади, коли підручники історії були більш-менш об'єктивними) ці вчителі казали дітям: “Закрийте підручники і слухайте, що я вам буду розповідати”. “Виховання” молоді на Луганщині школа учителі здійснюють за програмою “Патріот Луганщини”, де немає місця ні борцям за незалежність України, ні її трагічним сторінкам. І все це на тлі пам'ятників тоталітарної доби і такої ж топоніміки.

На жаль, бачимо, що національно-патріотичні організації та партійні осередки на Донбасі сьогодні очолюють не лише націонал-патріоти, а ті самі люди з минулого, які всіма правдами та неправдами ще від 1991 року не хочуть поступатись місцем нікому, окрім себе. Тож як “кипить” робота в тих організаціях і партійних осередках, неважко собі уявити. Зате звіти ці люди з минулого, маючи відповідний радянський досвід, дають до Києва пречудові!

У підсумку, маємо плачевну картину нашої “незалежності”, або, за Джеймсом Мейсом, маємо лінгво-етно-інтелектоцидну Україну.

А що залишається робити пересічним мешканцям Луганщини (ширше – Донбасу, а ще ширше – України) в умовах цілеспрямованого інформаційного зомбування? Прикро, що не лише людей старшого покоління, а й передусім нашу молодь, народжену вже за української державності, влада, або ж сама держава, робить ворожою самій ідеї українства, відштовхує від української мови, історії, вичавлює з неї генетичний код своєї нації.

Ось чому в тому, що вся Україна сьогодні Донбас називає “Даунбасом”, винні не люди Донбасу, а та влада, яка його презентує. Зміниться влада – зміниться і народ Донбасу. Я як представниця Донбасу в цьому впевнена, адже знаю приклади того, як нормальні люди, навіть не-українці (як-от, моє знайоме подружжя: вона – із Росії, він – із Пакистану) віддають своїх дітей саме до українського класу, бо кажуть: “Ми же живемо в Україні!”. А фани луганської “Зорі” на футбольному стадіоні скандують: “Слава Україні!” – “Героям слава!”, “Україна – понад усе!”... Тому треба не від'єднувати Донбас від України, а рятувати його людей. А разом із ними – й людей усієї України.

**ТРЕБА РЯТУВАТИ ПОСТГЕНОЦИДНУ, ПОСТКОЛОНІАЛЬНУ УКРАЇНСЬКУ НАЦІЮ!!! ІНАКШЕ – ВТРАТИМО СВОЮ ДЕРЖАВНІСТЬ!**

І діяти треба терміново, за дорожньою мапою фахівців. Усе інше, як засвідчив досвід нашої незалежності, є марнотратством, і нічим іншим. Вихід із цієї української безнадії є, і вказав його не хто-небудь, а один із найкращих соціологів сучасності – Френсіс Фукуяма. Він упевнений, що тільки засвоєння українським загалом спільного для нього травматичного досвіду залишає Україні європейські перспективи з єдиною помісною церквою та громадянським суспільством.

Звісно, що цим «травматичним досвідом» є в нас, українців, тільки Голодомор. І як свідчить сумнозвісний досвід популяризації пам'яті про нього президента Ющенка, ця справа також має робитися не на дилетантському, а на високому професійному рівні.

Люди, які серйозно досліджують Голодомор та наше постгеноцидне суспільство, переконані, що першим і найбільш відповідальним кроком у масовому засвоєнні українцями «спільного травматичного досвіду» може бути лише створення високохудожнього телесеріалу про Голодомор. Художній рівень цього фільму (без політики) має бути настільки високим, що тут не обійтись без залучення до його створення зірок закордонного кіно. Тільки такий телесеріал буде здатний викликати у нашому постгеноцидному суспільстві спочатку шок, а потім уже й очищення.

Звичайно, справа впирається у відсутність коштів. Розраховувати в цьому на таку державу, яку маємо зараз звісно, не випадає. Так само, як і на наших співгромадян-мільярдерів, найбільш жертвний із яких вельми цинічно як до долі народу, на землі якого він нажив свої статки, вже висловився з цього приводу: “Не певен, що я повинен профінансувати високохудожній фільм про Голодомор”.

Отже, залишається нам самим збирати кошти на цей конче необхідний Україні фільм. Якщо цього не розпочати вже сьогодні, то може так статися, що наступного всевітнього форуму українців вже не варто буде проводити...